

Rosa rubiginosa L.

Sweet-briar, Briar Rose, Eglantine

A, part of flowering stem; B, part of upper surface of leaf; C, part of lower surface of leaf; D, longitudinal section of flower, petals removed; E, stigmas and disc; F, infructescence; G, achene.

Petals deep rose-pink or cerise-pink, white flushed with yellow at base; fruits scarlet.

ix plate 24

Eglantier

WILDE ROZEN RONDOM KASTEEL AMERONGEN

Van de wilde rozen gaat een bijzondere bekoring uit. De meestal lichtrode of zalmrose bloemen zijn eenvoudig van bouw en ze bloeien jammer genoeg maar kort, zeker vergeleken met de Chinese rozen en de vele hybride-rozen. De krachtig gestekelde rozenstruiken bloeien uitbundig in juni of juli.

Curieus genoeg is er maar weinig bekend over de ca. 20 wilde rozensoorten in ons land. De reden daarvan is ongetwijfeld de grote variatie en neiging tot hybridisatie waardoor ze lastig op naam zijn te brengen. Onze flora's geven gemakshalve alleen de algemeen voorkomende rozensoorten, zodat we daar ook niet veel verder mee komen. Enkele soorten zijn inderdaad zo zeldzaam dat er maar een paar groeiplaatsen van bestaan. Overigens werden door mij in de afgelopen jaren in ons land twee nieuwe rozensoorten 'ontdekt', *Rosa elliptica* en *Rosa pseudoscabriuscula*. *Rosa elliptica* is verwant aan de Egelantier en *Rosa pseudo scabriuscula* (ook wel Ruwbladige viltroos), behoort bij de groep van de viltrozen. Niet alleen de rozen zijn zeldzaam geworden en bedreigd met uitsterven, dit geldt evenzeer voor allerlei andere wilde struik- en boomsoorten, zoals bepaalde soorten meidoorns, wegedoorn, mispel, kornoeljes, lindes en iepen.

Die zeldzaamheid is voor het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij een reden geweest om vanaf 1990 onderzoek te laten doen naar het voorkomen van onze inheemse bomen en struiken. Sedert 1991 zijn er diverse streken in ons land geïnventariseerd door het Ekologisch Adviesburo Maes, vanaf 1994 bijgestaan door BRONNEN (Centrum voor de verspreiding van inheemse houtige gewassen). BRONNEN oogst en kweekt ook inheems plantmateriaal dat weer wordt toegepast bij landinrichtingsplannen en aanleg van nieuwe bossen.

Zo werd het gebied rondom Kasteel Amerongen in 1994 onderzocht op inheemse houtige gewassen. Een van de verrassingen daarbij was het voorkomen van verschillende wilde rozensoorten: *Rosa nitidula*, de Heggeroos (*Rosa corymbifera*), *Rosa obtusifolia* en de Egelantier (*Rosa rubiginosa*).

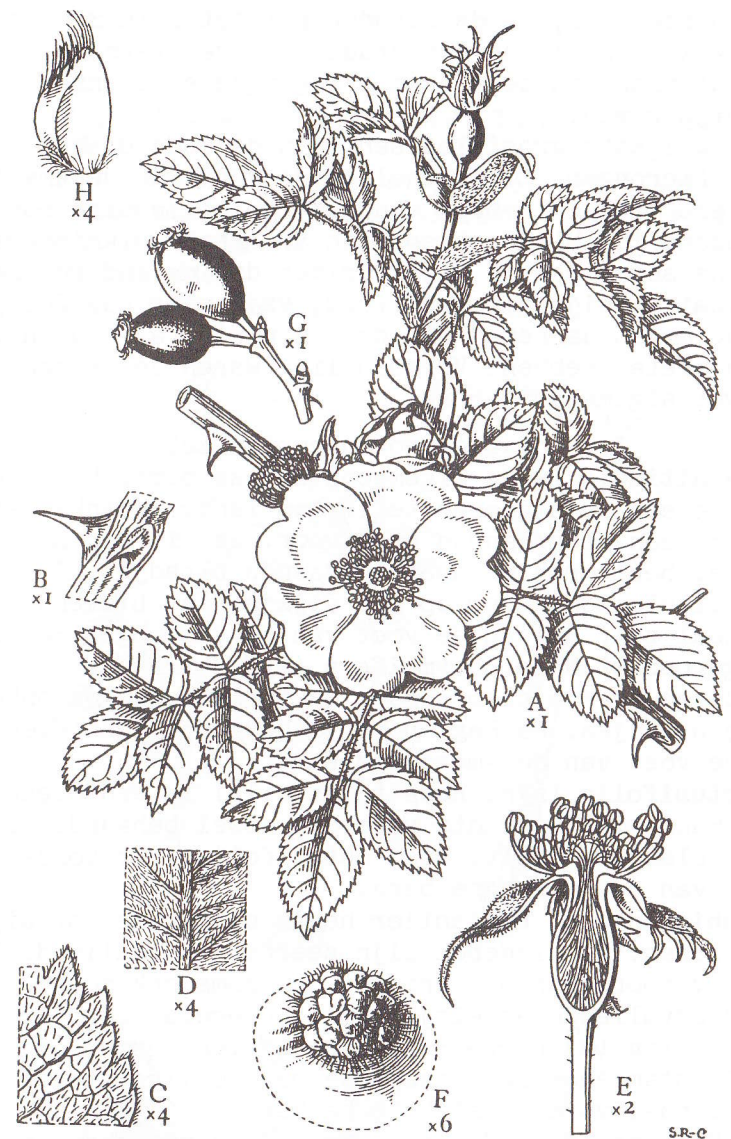
Behalve *Rosa nitidula* (de Hondstroos), betreft het zeldzame rozensoorten. De eerste drie rozen kunnen aanzienlijke af-

Rosa dumetorum Thuill. f. *urbica* (Lem.) W.-Dod Dog-rose
 A, inflorescence on part of stem; B, margin of leaf, upper surface; C, part of lower surface of leaf; D, longitudinal section of flower, petals removed; E, styles and disc; F, fruit; G, achene.
 Petals pale pink, whitish at base; buds deep pink; leaves blue-green; fruits scarlet.

Heggeroos - *Rosa Corymbifera*

Rosa obtusifolia Desv. Briar Rose
 A, part of flowering stem; B, thorns from old stem; C, part of upper surface of leaf; D, part of lower surface of leaf; E, longitudinal section of flower, petals removed; F, stigmas and disc; G, infructescence; H, achene.
 Petals pink, white at base; leaves hard, blue-green; fruits scarlet changing to deep crimson.

Rosa tomentilla

metingen bereiken, in de schaduw wel tot zo'n 3,5 meter. Mogelijk kunnen bij nadere studie van het verzamelde herbariummateriaal in de toekomst nog andere rozensoorten tevoorschijn komen.

De belangrijkste groeiplaatsen zijn de oude dijkjes rondom Kasteel Amerongen, Lievendaal en de voet van de Amerongse Berg. Deze plekken hebben een kleiige of zandige bodem die kalkhoudend is. Wilde rozen zijn allemaal kalkminners, al is de ene soort daarin kieskeuriger dan de andere. De groeiplaatsen zijn alle zeer oud, vaak meer dan 200 jaar, zodat we mogen aannemen dat de rozen hier al eeuwen voorkomen moeten hebben. Vermoedelijk waren ze vroeger zelfs wat algemener dan nu.

Iets over de rozensoorten zelf.

Rosa nitidula is de algemeenste rozensoort bij Amerongen en tevens de algemeenste in ons land. Ondanks dat bestaat er geen Nederlandse naam voor. Het is een Hondstroos met kale, beklierde en dubbelgezaagde blaadjes.

Rosa nitidula komt voor op het dijkje naar Lievendaal, op Lievendaal zelf en aan de voet van de Amerongse Berg.

De **Heggeroos of *Rosa corymbifera*** (syn. *Rosa dumetorum*), is verwant aan de Hondstroos, maar heeft behaarde en onbeklierde blaadjes. De Heggeroos is gevonden op Lievendaal en op de voet van de Amerongse Berg.

Rosa obtusifolia (syn. *Rosa tomentella*) is een eveneens aan de Hondstroos verwante roos die zowel behaarde als beklierde blaadjes heeft. *Rosa obtusifolia* is gevonden op de voet van de Amerongse berg.

***Rosa rubiginosa* of Egelantier** heeft diep rose tot bijna rode bloemen. De bladeren zijn zeer sterk beklierd. De klieren veroorzaken bij wrijven, en soms ook zonder dat al, een opvallende appeltjesgeur. De egelantier vormt, in tegenstelling tot de hierboven beschreven rozen, ook uitlopers. De stammen kunnen naast de haakvormige stekels ook kleinere naaldvormige stekels hebben.

Aan de Egelantier werd altijd de nodige magische en symbolische betekenis gehecht. Zo staat de Egelantier bekend als Mariastruik. De Egelantier komt voor op de voet van de Amerongse berg.

Het is aan te bevelen om de komende zomer speciaal eens te genieten van de uitbundig bloeiende wilde rozen, of in

de herfst van de felrode bottels, rondom Kasteel Amerongen.

Literatuur:

Maes, N.C.M., 1994. Wilde rozen. In: Tuin en Landschap nr. 21. Leiden.

Maes, N.C.M., en C.J.A. Rövekamp, 1995. Genetische kwaliteit inheemse bomen en struiken; inventarisatie autochtoon genemateriaal in de polders van Zuid-Holland en aangrenzende gebieden.

Maes, N., 1996. De wilde rozen van Meijendel. Leiden.

